

Спростування звинувачень

Видання містить автентичні документи карної справи, що зберігається в архіві КДБ УРСР. В основі справи – обвинувачення Івана Дзюби в авторстві машинописного тексту «Програма укомуністів (української націоналістичної партії)», знайденого під час обшуку Євгена Сверстюка. Арешт Івана Дзюби відбувся 14 квітня 1972 року.

Кримінальна експертиза здійснювалася на запит слідства. Перебуваючи в слідчому ізоляторі Іван Дзюба написав спростування (“контрекспертизу”) сфабрикованого обвинувачення. Документ публікується у повному обсязі з усіма рукописними правками автора. У спростуванні Іван Дзюба проаналізував аргументи обвинувачувальної лексико-стилістичної експертизи і довів її абсурдність. Цей документ був “невеликою перемогою” за словами Івана Дзюби у відкритій кримінальній справі проти нього. Видання містить супровідні документи і протоколи справи, та коментар Марти Дзюби про контекст, в якому відбувся арешт її чоловіка.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ЦЕНТР ЄВРОПЕЙСЬКИХ ГУМАНІТАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ЄВРЕЙСТВА

**ІВАН ДЗЮБА.
СПРОСТУВАННЯ ЗВИНУВАЧЕНЬ**

Київ
ДУХ І ЛІТЕРА
2026

УДК 929:821.161.2'06.09

Д438

**Д438 Дзюба Іван. Спростування звинувачень / Перед-
мова Марти Дзюби. – Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2026. – 400 с.**

Видання містить автентичні документи карної справи, що зберігається в архіві КДБ УРСР. В основі справи – обвинувачення Івана Дзюби в авторстві машинописного тексту «Програма укомуністів (української націоналістичної партії)», знайденого під час обшуку Євгена Сверстюка. Арешт Івана Дзюби відбувся 14 квітня 1972 року.

Кримінальна експертиза здійснювалася на запит слідства. Перебуваючи в слідчому ізоляторі Іван Дзюба написав спростування («контрекспертизу») сфабрикованого обвинувачення. Документ публікується у повному обсязі з усіма рукописними правками автора. У спростуванні Іван Дзюба проаналізував аргументи обвинувачувальної лексико-стилістичної експертизи і довів її абсурдність. Цей документ був «невеликою перемогою» за словами Івана Дзюби у відкритій кримінальній справі проти нього. Видання містить супровідні документи і протоколи справи, та коментар Марти Дзюби про контекст, в якому відбувся арешт її чоловіка.

УДК 929:821.161.2'06.09

ISBN 978-617-8445-94-2

© Марта Дзюба, 2026

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2026

ЗМІСТ

Коментар про контекст карної справи4

Документи карної справи23

КОМЕНТАР ПРО КОНТЕКСТ КАРНОЇ СПРАВИ

12 січня 1972 року, під час обшуку у Світличних, до них зайшов І. Дзюба. У його портфелі, до якого він місяцями не заглядав і «запихав» туди не переглядаючи, всі папери, які йому часто давали випадкові люди, працівники КДБ знайшли повно «самвидаву». Івана затримали. Цілу ніч ми з мамою не знали, що сталося з Іваном. Зрозуміли це 13 січня, коли він появився у супроводі групи працівників КДБ для обшуку, що тривав з 13.30 до 9-ї години ранку 14 січня.

Зі стосом вилучених документів (по протоколу 89) Івана забрали в КДБ, але пізно ввечері його, в супроводі начальника відділення слідчого відділу КДБ Пархоменка, привели додому. Пархоменко вибачився переді мною за те, що мене не повідомили про затримання Івана у Світличних. Як ми зрозуміли потім, у цей «забір» його арешт не планувався.

На той час Іван Дзюба – член СПУ, літературний критик, який друкувався не тільки в Україні, а й у Москві в таких авторитетних журналах, як «Новый мир», «Дружба народов», «Вопросы литературы», автор праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?», яка тоді вже була «вида-на окремими книжками: українськими закордонними націоналістичними видавництвами «Пролог» /США/, «Сучасність» /ФРН/, лондонським видавництвом Вайденофелда та Ніколсона /Англія/, англійською мовою, видавництвом Парі Пріс /Канада/, французькою мовою, видавництвом Самона с Савалі /Італія/, італійською мовою під назвою «Пригнічення національностей в Радянському Союзі»¹. В цьому списку ще не згадали видання в Китаї китайською мовою. Питання про його арешт КДБ

¹ Ці дані 20 грудня 1972 року слідчому Кольчику подав заст. нач. оперативного підрозділу управління КДБ полковник Черпак; Джерело: ГДА СБУ. Кримінальна справа Івана Дзюби, Т.18, спр. 67328, с. 67.

повинно було узгоджувати у ЦК КПУ, і не тільки в Україні, а – у Москві.

«Ось що згадує Федір Овчаренко, який у 1968 р. став секретарем ЦК Компартії України <...>, під час розмови з Михайлом Сусловим той раптом порадив звернути особливу увагу на «розвінчування» літературного критика І. Дзюби. «Його книжка «Інтернаціоналізм чи русифікація?» поширюється у всьому світі «вашими земляками-націоналістами», а Україна на це не реагує, мовчить». За словами Ф. Овчаренка, посилювати боротьбу з українським націоналізмом вимагав від нього тоді й генеральний секретар ЦК КПРС Л. Брежнєв»².

Після обшуку 13 січня, в записці Першому секретареві ЦК КПУ Петру Шелесту голова КДБ В. Федорчук доповідає: «через відсутність доказів злочинної діяльності Дзюба затриманню не був підданий». Дзюбу не затримали, але в КДБ почалася інтенсивна підготовка до його затримання.

Голова КДБ В. Федорчук пропонує ЦК Компартії України створити комісію з компетентних вчених для аналізу роботи І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Таку комісію створили, очолив її директор Інституту історії Академії наук УРСР академік Андрій Скаба, і вже в лютому місяці комісія оцінила працю, написану в 1965 році і надіслану до ЦК КПУ, як антирадянську. Це остаточно «розв'язало» руки КДБ.

14 лютого о 13.15 хв. до нас прийшли з другим обшуком. Обшук тривав до 00.45 хв. 15 лютого. Вилучено 18 документів, серед яких книжка «Ленін про Україну» з підкресленнями Івана. Ми довго не могли зрозуміти, чим зацікавила їх ця книжка. А зацікавила вона слідчих ось чим: при обшуку в Євгена Сверстюка був вилучений, на той час, анонімний документ «Програма укомуністів», – автора документу розшукує КДБ. В документі є цитати з книжки Леніна. Отже, шукали співпадіння Іванових під-

² Шаповал Ю. Справа Івана Дзюби з відстані пів століття / Ю. Шаповал // Український історичний журнал. – 2023. – Число 5. – С. 222. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UII_23_5_14.

креслень з цитатами у «Програмі...». Івана знову не затримали – очевидно, ще не все було готове для затримання.

2 березня 1972 року І. Дзюбу виключають з СПУ. Керівництво видавництва «Дніпро», з власної ініціативи, 21 березня звільняє його з роботи, правда, звільнення тривало всього пів дня. Після обіду того ж дня з видавництва до нас приїздить стривожена і перелякана головна редакторка видавництва «Дніпро» Надія Лісовенко, яка кілька годин тому активно наполягала на звільненні Івана, і просить його повернутися на роботу. Таким чином, в трудовій книжці Івана в один день є два записи: «21.03.72р. – звільнений з посади редактора за власним бажанням, наказ №39». І другий запис: «21.03.72р. – наказ №39 відмінено. Продовжує працювати». Ситуація, з поверненням на роботу, стає зрозумілою після ознайомлення з виписками, процитованих нижче, двох протоколів переписки «високого» начальства.

У спеціальному повідомленні КДБ від 22 березня 1972р. за підписом В. Федорчука, надісланому до ЦК Компартії України на ім'я П. Шелеста, Голова КДБ запевняє: «Органи державної безпеки заходів до звільнення Дзюби І. з роботи не здійснювали». А ось резолюція П. Шелеста від 23 березня 1972 р.: «Тов. Овчаренку Ф.Д.: вживайте заходів. Дзюба повинен працювати до остаточного розв'язання питання. Доповісте»³.

Мабуть, на роботі під «пильним оком» відповідних органів зручніше було наглядати за Дзюбою, а «остаточне розв'язання питання» вже було не за горами. Пояснюю: 2 березня 1972 року в кримінальній справі Є. Сверстюка з'являється постанова КДБ про призначення лексико-стилістичної експертизи «Програми укомуністів», з якої вже можна зрозуміти, що вони вважають Дзюбу її автором. Чи випадкове співпадіння дати виключення зі СПУ і постанова про експертизу? Можливо, деяким чле-

³ Шаповал Ю. Справа Івана Дзюби з відстані пів століття / Ю. Шаповал // Український історичний журнал. – 2023. – Число 5. – С. 228. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2023_5_14

нам Президії СПУ вже було представлено Дзюбу як автора «Програми укомуністів»? Але це тільки можна припускати. Очевидною, є тільки активна співпраця КДБ – ЦК. 28 березня 1972 р. ЦК КПУ дає згоду на арешт Дзюби. За час з 28 березня до виходу постанови про арешт 12 квітня, в КДБ мабуть, щось ще узгоджували. І от 14 квітня 1972 року в нас на квартирі відбувається третій, вже формальний, обшук і арешт.

15 лютого 1972 року, на 16-ти друкованих сторінках, КДБ отримує потрібну їм рецензію на працю «Інтернаціоналізм чи русифікація?», за підписами:

«...академіка А.Д. СКАБИ – директора Інституту історії Академії наук УРСР /голова/, доктора філософських наук В.Ю. ЄВДОКИМЕНКА – завідуючого відділом інституту філософії АН УРСР, письменника Ю.О. ЗБАНАЦЬКОГО – заступника голови Правління Спілки письменників України, письменника В.П. КОЗАЧЕНКА – першого заступника голови Правління Спілки письменників України, кандидата історичних наук Л.Н. НАГОРНОЇ – старшого наукового співробітника інституту історії партії ЦК КП України, доктора юридичних наук П.О. НЕДБАЙЛО – завідуючого кафедрою Київського державного університету, доктора історичних наук В.А. ЧИРКА – проректора Вищої партійної школи при ЦК КП України, академіка М.З. ШАМОТА – директора Інституту літератури АН УРСР, кандидата філологічних наук П.Й. ЯЩУКА – доцента кафедри журналістики Львівського Державного університету, згідно з проханням КДБ при РМ УРСР, розглянула листа І. ДЗЮБИ...»

«<...>комісія прийшла до висновку, що підготовлений Дзюбою матеріал «Інтернаціоналізм чи Русифікація?» є від початку й до кінця пасквілем на радянську дійсність, на національну політику КПРС і практику комуністичного будівництва в СРСР».⁴

⁴ ГДА СБУ. Кримінальна справа Івана Дзюби, Т. 1, спр. 67328, с. 104 /1/.

І далі:

«Негативна оцінка сучасного стану в українській культурі викликана у ДЗЮБИ саме її соціалістичним змістом. Тому й не дивно, що він прямо стає на захист «другої культури» - від Мазепи до Хвильового, яка мала явно виражений антимосковський, антинародний характер.»⁵

<...>

«Лист Дзюби і доданий до нього матеріал «Інтернаціоналізм чи русифікація?», надіслані до ЦК КП України, являють собою виклад поглядів сформованого українського буржуазного націоналіста, вони є злісним наклепом на ленінську національну політику КПРС і практику національного будівництва у Радянському Союзі, підступною спробою, прикриваючись посиланнями на класиків марксизму-ленізму і всіляко перекручуючи їх положення, пропагувати ідеї і принципи українського буржуазного націоналізму.»⁶

Це – майже через сім років після написання роботи «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Дзюбу звинувачувати можна вже за виготовлення антирадянського документа, що пізніше й було зроблено, але в керівництва КДБ інші наміри. В них є, як вони вважають, «серйозніший» матеріал для звинувачення Дзюби. Це анонімний документ «Програма укомуністів», який вилучили при обшуку в Євгена Сверстюка. Можна «розкрутити» гучну резонансну справу про підпільну організацію з метою повалення існуючої влади. З усіх затриманих Іван Дзюба – найвигідніша кандидатура. Залишилась якась дрібниця – довести, що він є автор анонімного документа. Вочевидь, у доведенні вони не сумнівалися.

Зі спогаду Івана про початок слідства:

«Усе-таки він (Бідьовка⁷) намагався тиснути на мене і основною формою цього тиску були постійні натяки на

⁵ ГДА СБУ, Кримінальна справа Івана Дзюби, Т.1, спр.67328, с. 108 /5/.

⁶ ГДА СБУ, Кримінальна справа Івана Дзюби, Т. 1, спр. 67328, с. 118 /15/.

⁷ Бідьовка Григорій Петрович – старший слідчий в особливо важливих справах УКДБ при РМ УРСР по Тернопільській області.

те, що вони, всупереч моїм категоричним запереченням, мають докази моєї нелегальної антирадянської діяльності. Я сміявся і, дивлячись йому в очі, казав: « не маєте і ніколи не матимете», – «Ні, маємо», – вперто казав він. Аж пізніше я зрозумів, звідки така твердість: виявилось, що в цей час уже готувалася експертиза, яка приписувала мені авторство так званої «Програми укомуністів».⁸

І от запрацювала потужна машина КДБ.

Звернемось до кримінальної справи № 42 Євгена Сверстюка. Старший слідчий відділу КДБ при РМ УРСР майор Нечипоренко і старший слідчий УКДБ Івано-Франківської обл. майор Баранов 25 січня 1972 року складають «П Р О Т О К О Л О Г Л Я Д У»⁹ анонімного документу «Програма укомуністів». Це 10 сторінок друкованого тексту протоколу зі справи №42 Є. Сверстюка. В цьому протоколі аналізують «Програму....», цитують слова слідчого:

*«Кінцевою метою «партії» автор ставить таке: «Укомуністи передбачають самостійну українську соціалістичну державу, влада в якій належатиме робітникам і селянам в лиці робітничо-селянської інтелігенції» / стор.64/».*¹⁰

*<....> «Автор цього документа ставить мету створити нову опозиційну партію в УРСР – так звану «Українську національну комуністичну партію» /скорочено УНКП/ і викладає програмні положення цієї партії: перетворити право вільного виходу із складу СРСР в обов'язок шляхом організованої боротьби»*¹¹.

<...> «при ознайомленні з текстом «Програми укомуністів» можна зробити висновок, що це незавершений чорновий варіант тезисного стилю з посиланням на окремі історичні факти. Про це свідчать багаточисленні

⁸ «Не окремо взяте життя» Київ, вид-во «Либідь», 2013, с. 364.

⁹ ГДА СБУ. Карна справа Івана Дзюби. Т. 9, спр. 67328, с. 68 /1/. У Справі №55 є копія цього протоколу зі справи №42.

¹⁰ ГДА СБУ Кримінальна справа Дзюби, Т. 9 спр. 67328, с. 71 (4).

¹¹ ГДА СБУ. Карна справа Івана Дзюби. Т.9, спр.67328, с.70/3/

*граматичні помилки, виправлення тексту, закреслення цілих речень, повторення одних і тих же виразів. В багатьох місцях автор, не закінчивши однієї думки, переходить на іншу, аби тільки побільше виголосити злоби до всього російського».*¹²

Тобто вже з попереднього абзацу «Протоколу огляду» можна зрозуміти, що автором такого документу не міг бути І. Дзюба.

Читаючи карну справу Івана бачимо, яка величезна робота велася в КДБ, щоб вирахувати автора «Програми...», шукали друкарську машинку, на якій вона була надрукована. Перевірено 135 друкарських машинок але потрібної не знайшли. Перевірка проводилася спеціалістами з військових частин. В кримінальній справі Івана запротокольовано ще з десяток всіляких криміналістичних експертиз.

Також в кримінальній справі №55 натрапляємо на копію документа з кримінальної справи Є. Сверстюка №42 і читаємо таке: «Постанова від 2 березня 1972 року про призначення лексико-стилістичної експертизи. Начальник слідчої групи Управління КДБ по Черкаській області майор Ковтун, пропонує: провести ряд лексико-стилістичних експертиз праць І. Дзюби, і «виготовляє» таку постанову:

1 *«Призначити по кримінальній справі №42 лексико-стилістичну експертизу, проведення якої доручити експертній комісії у складі:*

Професора УДОВИЧЕНКА Григорія Михайловича, доктора філологічних наук, декана філологічного факультету Київського педінституту ім. Горького.

ЇЖАКЕВИЧ Галини Прокопівни, доктора філологічних наук, завідуючої відділом Інституту мовознавства АН УРСР.

МАРЧУК Ніни Йосипівни, кандидата філологічних

¹² ГДА СБУ. Карна справа Івана Дзюби. Т.9 спр. 67328, с. 77/10/

наук, старшого наукового співробітника Інституту мовознавства АН УРСР.

2. На вирішення експертної комісії поставити питання: чи є автором документу під назвою «Програма укомуністів» ДЗЮБА Іван Михайлович?»¹³

Експертна комісія дістає чіткі інструкції про свої обов'язки і права.

І тільки 30 квітня 1972 року слідчий Кольчик знайомить Івана з постановою від 2 березня 1972 року.

Більше двох місяців ця комісія трудиться над потрібними висновками і 11 травня 1972 року передає їх до КДБ на 90-х сторінках машинописного тексту. Цитую:

«Аналіз документів, автором яких є І.М. ДЗЮБА, виявив повну ідентичність наявних у «Програмі укомуністів» вищеназваних мовних стихій і повний збіг творчо-індивідуальних засобів їх стилістичного застосування.

Все це дозволяє нам зробити висновок, що автором «Програми укомуністів» є ДЗЮБА Іван Михайлович».¹⁴

Згідно з протоколом слідчого від 5 липня 1972 року: «обвинуваченому Дзюбі всі зазначені документи були пред'явлені 17 травня 1972 року. /.../ Ознайомлення обвинуваченого з матеріалами експертизи продовжувалось з 17 травня до 5 липня 1972 року. /.../ обвинувачений Дзюба заявив, що з висновком експертизи про те, що автором «Програми укомуністів» є він - не згідний і вважає цей висновок помилковим...».¹⁵

Звернемось до подій які відбувалися до 5 липня.

9 червня 1972 року, слідчий Кольчик звертається з клопотанням до прокурора УРСР Ф. Глуха про продовження терміну слідства в справі І.М. Дзюби. В цьому документі зокрема говориться:

¹³ ГДА СБУ. Кримінальна справа Івана Дзюби, Т.9,спр. 67328, с.148/2/.

¹⁴ ГДА СБУ. Кримінальна справа Івана Дзюби, Т.9,спр. 67328, с.248 /96/.

¹⁵ ГДА СБУ. Кримінальна справа Івана Дзюби, Т.10,спр.67328, с.3/3/.

«Згідно з висновку лексико-стилістичної експертизи, проведеної по даній справі, ДЗЮБА є автором антирадянського документу «Програма укомуністів», вилученого під час обшуку у обвинуваченого по іншій справі Сверстюка.

Не заперечуючи фактів виготовлення та поширення «Інтернаціоналізму чи русифікації», а також фактів поширення інших документів антирадянського наклепницького змісту, Дзюба не визнав себе винним у пред'явленому йому обвинуваченні, посиляючись на те, що згадану літературу не вважає антирадянською.

Заперечує висновок експертизи про те, що він є автором «Програми укомуністів».¹⁶

Слідство продовжили до 18 серпня 1972 року.

Іван зрозумів всю серйозність звинувачення, адже це вже не антирадянська пропаганда і агітація, а «зрада Батьківщини». З 17 травня по 5 липня в кабінеті слідчого Іван опротестовує висновок комісії. Він на 312-и сторінках рукописного тексту ґрунтовно доводить всю абсурдність і непрофесійність експертизи, а в багатьох місцях навіть дозволяє собі дошкульну іронію на адресу «вчених» експертів. Цитую:

«Експерти, мені здається, перевищили свої повноваження: коли не юридичні, то, принаймі, ті, які дає їм їхня наука. Все-таки філологія ще не належить до числа точних наук, і сьогоднішній її методологічний рівень навряд чи дозволяє робити від її імені занадто категоричні висновки в таких делікатних справах, як хочаб і встановлення авторства....

<...>

Одне слово, хоч би як учені певні були свого висновку, але в усіх відношеннях (або, як радить писати деь згаданий експертами Борис Дмитрович Антоненко-Да-

¹⁶ ГДА СБУ, Кримінальна справа Івана Дзюби, Т. 18, спр.67328, с.79 /2/.

конструкції, яких у «Програмі» й сліду майже або й зовсім немає

(скажімо, багаторазові повторення поширених додатків зі сполучником «і» - цілими «гронами», до десяти й більше; або нанизування однорідних підрядних речень тощо).

61. Однією з виразних синтаксичних особливостей, спільних і «Програмі», і «документам Дзюби», є, на думку експертів, «широке використання усно-розмовних синтаксичних конструкцій, оформлених у вигляді пунктуаційно завершених речень, які є логічним продовженням думки, висловленої в попередньому тексті, і на початку яких стоять підрядні чи сурядні сполучники типу а, але, проте, і та інші (а також частки це, тільки, отже та ін.)» (стор. 72).

Знов-таки: звичайнісінька прикмета полемічного та емоційно-публіцистичного стилів узагалі. Я розгортаю той самий 10-й том Творів В.І. Леніна, беру першу статтю - «Соціал-демократія і тимчасовий революційний уряд» - і на її перших чотирьох (усього чотирьох!) сторінках знаходжу 15 (п'ятнадцять! - тобто більше, ніж зацитували навели експерти в кожному з «Програми» чи з «док. Д.») випадків використання саме таких конструкцій; з них у чотирьох випадках речення починається зі сполучника «а», у трьох - зі спол. «і», в одному - з «але», в одному - з «адже», в одному - з частки «отже», в двох - з «чи», в одному - з «це». Чи варто вдаватися ще й до інших джерел та прикладів?

2. «Програма» рясніє виразами, зворотами та словоформами, яких я ніде й ніколи не вживав, які мені зовсім не властиві. - В них відбилася зовсім відмінна від «Інт.» ідейна настанова авт. «Програма».
Ось тільки деякі з них:

<u>укомуністи;</u>	«правителі»,
<u>іннаціональності;</u>	«управителі»,
<u>повстанство;</u>	«сановники»,
<u>поклик нації;</u>	«тоталітарний»,
<u>національна енергія;</u>	«вояцтво»,
<u>політичні проводирі;</u>	«спротив»,
<u>проводирі української нації;</u>	«політична комбінація»
<u>«проросійські порядки»</u> (стор. 16);	«російщина» (67);
<u>«проросійська орієнтація»</u> (стор. 17);	
«українські державні сили» (стор. 16);	
«українське вояцтво» (17);	
«монополія Москви» (15 та ін.);	
«більшовицька агітація» (в негативн. с. - 15);	
«військово-службова частина нації» (15);	
« <u>суцільний</u> колоніальний гніт» (14 та ін.);	
«для <u>запровадження</u> рад-ї влади на Україні» (12);	
«українська воєнна республіка» (12);	
«український спротив» (23);	
«москалі» (24);	
« <u>маріонетковий</u> український уряд» (про рад. уряд Укр.) - 32;	
«більшовики <u>захопили</u> владу» (31);	
«національна відбудова» (35);	
«політична комбінація СРСР» (35);	
«царизм повністю відродився» (29);	
«українська <u>національна</u> соціалістична революція» (35);	

Синт. невірність

Полк Богдана Хм-го, Полуботка, Грушевського, Ц.Рада замість того щоб використати цю військову силу, ... послала на фронт» (17).

«Чи послано було Ц.Раді це повідомлення, але вагони рушили перш чим воно народилося» (20)

«Зрозуміло, що коли Директорія прийшла до влади у листопаді 1918 року і наступ з Росії почався в листопаді 1918 року у двох напрямках (з боку Харкова й Глухова), то Директорія, як вона не кричала, які б найкращі наміри не мала, але вона не могла їх донести до свідомості мас» (25): З двох напрямків; хоч би як вона...; хоч би які наміри...; ~~але не (вона б не...)~~

«Порівняємо, якщо Директорія після захоплення влади в листопаді 1918 р., вже в листопаді організувала сякий-такий опір наступові з нейтр. зони, то після зайняття Києва 5-го лютого 1919 р. у травні Дзержинський писав у Москву» (27)

«Автор чомусь забув згадати і Київ, бо кудись інше могли не післати, а в Київ, де не міг всесіти укр. уряд, посаджений Московою та змушений був перебратись до поблище до Росії, в Харків, послали найбільше» (27).

IV. Ще деякі стилістичні мовно-стилістичні риси «документів Дзюби», які відрізняють їх від мовно-стилістичного ключа «Програми».

Оскільки переважну частину цих рис (із тих, які я заважив) уже відзначено в попередніх розділах, тут я зупинюся на деяких, що про них не було ще мови. Не говоритиму ні про ідейну розбіжність «Програми» й «документів Дзюби», ні про те, що величезна більшість фразеології й специфічної лексики «документів Дзюби» не має ніякої аналогії в «Програмі». Зупинюся на деяких «дрібніших», «спеціальніших» прикметах.

1. Для синтаксису «документів Дзюби» характерні широко розгалужені складні речення й періоди, системи речень з «циклічною» будовою. Часто ціла низка речень компонується однотипно, в них свідомо повторюється певний лексичний чи синтаксичний елемент, завдяки чому відчутно впорядковується складний потік мовлення і досягається (чи мається на меті досягти) відповідного стилістичного ефекту. Часто циклічні повтори лексичних та синтаксичних компонентів покликані відбивати поступове нагнітання якихось емоцій чи внутрішнього пафосу думки.

Протокол
оголошення обвинуваченому про
призначення експертизи.

м. Київ

«5» травня 1972 р.

Ст. слідчий в особливо важливих справах УКДБ при РМ УРСР по Тернопільській області майор Бідьовка в приміщенні КДБ УРСР ознайомив обвинуваченого:

Дзюбу Івана Михайловича з постановою від «5» травня 1972 року про призначення по його справі криміналістичної експертизи.

Одноразово, з додержанням вимог ст. 197 КПК УРСР, обвинуваченому Дзюбі І.М. біло роз'яснено його права, тобто, що обвинувачений має право: заявляти відвід експертів; просити про призначення експерта з числа вказаних ним осіб; просити про постановку перед експертизою додаткових питань; давати пояснення експертів; ознайомлюватися з матеріалами експертизи і висновком експерта після закінчення експертизи; заявляти клопотання про призначення нової або

І.Дзюба

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ЛАБОРАТОРИЯ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ЭКСПЕРТА № 138

г. Киев

Составлено « 9 » 06 1972 г.

На основании постановления, вынесенного 5.У-72 г. старшим следователем следотдела КГБ при СМ УССР майором КОЛЬЧИКОМ по материалам уголовного дела № 55 на исследование поступили рукописные и машинописные документы, начинающиеся словами:

- «До спілки Радянських Письменників України Пояснювальна записка...»
- «До Комітету Державної Безпеки... Пояснення...»
- «Неповний (з пам'яті) список статей та матеріалів...»
- Семь бланков-требований на литературу ЦНБ АН УССР.
- «Лицар літературної науки...»
- «І. Дзюба Чи знаємо ми Андрія Головка?»
- «Березняки. Звідки пішла ця назва...» - (машинописный - на 15 листах и рукописный - на двух листах)..

Перечисленные документы исполнены Дзюбой и представлены в качестве образцов его почерка, правок и дописок в тексте с целью сравнения их с почерком, правками и дописками в тексте находящегося на исследовании по другому уголовному делу документа, озаглавленного «Програма Укомуністів (Української національної комуністичної партії)».

Перед экспертизой поставлен вопрос:

- Не исполнены ли правки и дописки в «Програме Укомуністів» Дзюбой Иваном Михайловичем.

Обстоятельства дела известны из постановления о назначении экспертизы.

[підпис]

Перейти на сайт →